

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

TÜSİAD
YÜKSEK İSTİŞARE KONSEYİ BAŞKANI
MUHARREM KAYHAN'IN
YÜKSEK İSTİŞARE KONSEYİ
AÇILIŞ KONUŞMASI

19 EYLÜL 2003
ÇEŞME

TÜSİAD AVRUPA SANAYİ VE İŞVERENLER KONFEDERASYONLARI BİRLİĞİ (UNICE) ÜYESİDİR.

İstanbul: Meşrutiyet Cad. No: 74 Tepebaşı 80050 İstanbul - Türkiye
Ankara : İran Cad.No:39/4 Gaziosmanpaşa 06700 Ankara - Türkiye
Brüksel: 13,Avenue Gaulois, des 1040 Brussels-Belgium
Washington D.C : 1250 24th Street, Washington D.C. 20037 USA

Tel: (90-212)249 19 29
Tel: (90-312)468 10 11
Tel: (32-2) 736 40 47
Tel: (1-202) 776 77 70

Fax: (90-212) 249 13 50
Fax: (90-312)428 86 76
Fax: (32-2) 736 39 93
Fax: (1-202) 776 77 71

e-mail: tusiad@tusiad.org
e-mail: ankoffice@tusiad.org
e-mail: bxloffice@tusiad.org
e-mail: usoffice@tusiad.org

web sitesi: www.tusiad.org

Sayın konuklar, değerli üyeler, değerli basın mensupları

TÜSİAD Yüksek İstişare Konseyi Başkanlık Divanı adına hepinizi saygıyla selamlıyorum. Yüksek İstişare Konseyi toplantılarımızın olağan gündemleri, çoğu zaman ekonomi, siyaset, dış politika ile ilgili konulardan oluşmuştur. TÜSİAD'ın sayın başkanı, birazdan bu konular üzerine yönetim kurulumuzun görüşlerini kapsamlı biçimde dile getirecek.

Ben izin verirseniz, başka bazı güncel konulardaki, yolsuzluk ve etik altyapı, bağımsız düzenleyici kurulların önemi ve eğitim-yükseköğretim alanındaki düzenleme çabaları hakkındaki düşüncelerimizi aktarmak istiyorum. Bu konular, pek çok acil gündem maddesini geride bırakacak bir biçimde hararetle tartışılıyor. Herbiriyle ilgili hükümet cephesinin aldığı bazı inisiyatifler var. Ancak bu inisiyatiflerin ülkenin geleceği açısından sağlıklı bir zemine oturduğunu söylemek mümkün değil.

Örneğin, gazetelerde son yıllarda birbiri arkasına yolsuzluk haberleri okuyoruz. Size bu konuyla ilgili bir bildiri metninden kısa bir alıntı yapmak istiyorum:

“Rüşvet, yolsuzluk ve nüfuz suistimaline dayalı çıkar birliklerinin artması, sistemde kısmi bir çürümeye işaret etmektedir. Bu çürüme, toplumda, siyasal-toplumsal kurumlara karşı derin bir güvensizlik yaratmakta ve ekonomik sistem içinde tüm toplum yararına kullanılması gereken kaynakların yeraltı ekonomisine kaydırılmasına neden olmaktadır.

Bu çürüme serbest piyasa ekonomisinin değil, tam tersine, devletin rant yaratıcı faaliyetlerinin ekonomide büyük ağırlık taşımasının ve serbest piyasa ekonomisinin temel ilkelerinden biri olan şeffaflığın uygulanmamasının sonucudur.”

Bu alıntıyı bundan 9 yıl önce, bir kamu bankasında ortaya çıkarılan yolsuzluklar ve mafya ilişkilerine kadar uzanan iddialar üzerine TÜSİAD tarafından yayınlanan bir bildiriden yaptım. Bildiri, yargının güçlendirilmesi ve hızlandırılması, uzman mahkemeler kurulması, kamu görevlilerinin düzenli mal beyanı vermesi, siyasi partilerin gelirleri ve harcamalarının özel bir yargıçlar kurulu tarafından denetlenmesi gibi taleplerle sona eriyor.

Talepler, ağırlıklı, meselenin kamu tarafındaki sorumluluklara dikkat çekiyor. Peki neden kamu üzerinde bu kadar duruyoruz? Çünkü kamu tarafı, hem bu yolsuzlukların ortaya çıkarılmasında, hem ceza mekanizmasının işletilerek sistemin temizlenmesinde kilit rolü oynuyor.

Mesele zaman zaman ileri sürüldüğü gibi iş etiği ile sınırlı değil. Sistemin bir bütün olarak ele alınarak bir etik altyapı oluşturulması gerekiyor. Türkiye'nin gelişmiş ülkeler arasında yerini almasının en önemli koşulu, sistem dışı rantların ortadan kaldırılmasıdır. Bunu sağlamanın 8 temel şartı bulunmaktadır:

- 1) Siyasi Kararlılık: Etik dışı davranışların önlenmesi için yöneticilerin en üst düzeyde siyasi kararlılığı, cesareti, tarafsızlığı ve liderlerin örnek olması gerekmektedir. Bu bağlamda, 1 Kasım 2003'ten itibaren geçerli olmak üzere “Avrupa Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi”nin onaylanmış olmasını önemli bir adım olarak görüyoruz.
- 2) Etkin yasal düzenleme, şeffaflık, eşitlik: Ekonominin pratik biçimde işleminin önüne set çekmeden, etkin yasal düzenleme, şeffaf kurumsal yapılar ve birbiriyle uyumlu açık kurallar çerçevesinde tüm vatandaşlara eşit muamele yapılmalıdır.
- 3) Yargının hızlandırılması, uzmanlaştırılması: Pek çok olayda adaletin geç tecelli etmesinden dolayı cezanın anlamını yitirmesinin veya yargısız infazların meydana gelmesinin önüne geçilmesi zorunludur. Çoğu uzmanlık gerektiren iktisadi konularda, sağlıklı soruşturma ve yargılama süreci tesis edilmelidir.

- 4) Uygun çalışma koşulları, erişilebilirlik, e-Devlet: Devletteki aşırı istihdamın yerine, rasyonel bir kadro yapısı tesis edilerek, mevcut kadroların çalışma koşullarının iyileştirilmesi zorunludur. Kamu hizmeti verenlerin erişilebilir olması ve “ilişki”nin rant sağlayıcı işlevinin yok edilmesi; e-Devlet ile devlet dairelerinin yüklerinin azaltılması gerekmektedir.
- 5) Siyasi Parti gelirlerinin etkin biçimde izlenmesi: Türkiye’de ve dünyada, sistem dışı rantların paylaşımında, iki taraftan biri siyasi partiler ve siyasi görev sahipleridir. Bunların gelirleri denetlenmelidir.
- 6) Etik kuralların yerleştirilmesi, dokunulmazlıkların sınırlandırılması: İş Ahlakı İlkeleri gibi Kamu Hizmeti Ahlak İlkeleri’nin de düzenlenmesi ve izlenmesi gerekmektedir. Milletvekili dokunulmazlıklarının sınırlandırılması etik altyapının oluşturulmasının temel meselelerinden biridir.
- 7) Meslek örgütlerinin etkin denetimi: Meslek örgütlerinin kendi alanlarıyla ilgili, genel iş ahlakı ilkeleriyle uyumlu, ayrıntılı etik kodlar geliştirmeleri ve izlemeleri gereklidir.
- 8) Aktif Sivil Toplum: Medya ve vatandaşların birer denetleyici gibi davranması ve her türlü bilgiye kolay ulaşabilmelerinin sağlanması şarttır.

OECD’nin etik altyapı ile ilgili çalışmalarından aldığımız bu koşulları sıralamaktaki amacımız, sisteme duyulan güvensizliğin ortadan kaldırılmasını sağlamada tek rolü kamuya, siyasete yüklemek değildir. Aksine, iş dünyasının da kendi içinde ciddi bir denetleme ve teşhir göreviyle karşı karşıya olduğunun bilincindeyiz. Ancak, yukarıdaki şartlar yerine getirilmediğinde, özellikle yargının etkin ve hızlı çalışması sağlanamadığında, insanların, kurumların, medyanın yargısız infazla birilerini kamu vicdanında mahkum etmesi telafisi imkansız sonuçlar doğurabilecektir.

TÜSİAD konunun ülkemizdeki sürekli takipçilerinden biridir. Bugün öğleden sonra da “Kamu Kesiminde Kurumsal Yönetim ve Etik Altyapı” başlıklı seminerde bu konu geniş boyutlu biçimde ele alınacaktır.

Bu çerçevede, Bağımsız Düzenleyici Kurumlar’ın da sistemin sağlıklı işleyişinde çok önemli bir rolünün olduğunun altını çizmek gerekir.

Türkiye’de de bu yaklaşım çerçevesinde, idari ve mali özerkliğe sahip 9 Bağımsız Düzenleyici Kurum kurulmuştur. Ancak, bizdeki kurumların kuruluşu, stratejik ve bütüncül bir yaklaşım çerçevesinde gerçekleşmediğinden, bu kurumların, görevleri, yetkileri, idari yapıları, karar alma süreçleri, bütçeleri ve nihayetinde bağımsızlıkları ve hesap verebilirlikleri konularında yoğun tartışmalar yaşanmaktadır.

Bu tartışmaların yararından kuşumuz yok. Ancak, tartışma ortamını fırsat bilerek, olayı Bağımsız Kurumların tasfiyesine veya etkisizleştirmesine vardırmaya çalışılmasının, ya da güncel çıkarlara hizmet etmesini sağlayacak şekilde bu kurumların köşeye sıkıştırılmaya çalışılmasının önüne de geçebilmek zorundayız.

Çünkü, Bağımsız Düzenleyici Kurumlar olmaksızın Türkiye’nin bir süredir girmiş olduğu reform sürecinin sürekliliğini ve kalıcılığını sağlamak, kamu yönetiminin ihtiyaç duyduğu modern yönetim anlayışının yerleşmesini garanti altına almak mümkün olamayacaktır.

Öte yandan, teknolojik gelişmelerin yoğun olduğu, değişmelerin çok hızlı seyrettiği bazı sektörleri etkin biçimde düzenlemek için yüksek uzmanlık gerekmektedir. Bunun, devletin olağan yapısı içinde çözülmesi olanaksız gözükmektedir. Karmaşıklaşan ekonomik yapı, farklı sektörlerle ilişkin gerçekten derin bir uzmanlığı ve piyasalarla iç içe olmayı; siyasi etkilerden uzak biçimde belirlenen ve seçim dönemleriyle sınırlı olmayan bir ömrü olan Bağımsız Düzenleyici Kurumlar’ın varlığını gerektirmektedir.

Tartışmaların sağlıklı bir zemine oturması için TÜSİAD bundan birkaç ay önce “Bağımsız Düzenleyici Kurumlar ve Türkiye Uygulaması” başlıklı bir çalışmayı kamuoyunun dikkatine sunmuştur. Bu nedenle ben burada konunun daha fazla ayrıntısına girmek istemiyorum.

Ancak, iktisadi olmayan bazı düzenleyici kurumların da, sektörleri ve piyasaları düzenleyen kurumlar kadar hayati olduğunu hatırlatmak istiyorum.

Örneğin, YÖK yasa tasarısı veya ortaöğretimle ilgili bazı düzenleme arayışları, esas olarak Türkiye'nin geleceğinin nasıl şekillendirileceğine dair konulardır.

AB ile üyelik müzakerelerini başlatmanın eşiğinde duran, gelişmiş ülkeler seviyesine erişmeyi kendine hedef olarak koymuş bir Türkiye'nin, özgür düşünen, araştıran, sorgulayan, çağdaş bilgiyle donatılmış, yaratıcı gençlere ihtiyacı var.

TÜSİAD'ın Berlin ofisinin açılışı sırasında, Alman ve Avrupa kamuoyuna "Türkiye'nin genç ve dinamik nüfus yapısından korkmamaları, bunu bir avantaj olarak görmeleri" gerektiğini söylerken, arka plandaki düşüncemiz de buydu. Alman dostlarımız da bize verdikleri cevapta, "bu dinamik genç nüfusun hepimiz için bir avantaj olmasını gerçekten istiyorsanız, gençlerinizi iyi eğitin" mesajını iletiler.

Gerçekten de gençlerimizi iyi eğitmek istiyorsak gerek ortaöğretim gerekse üniversite seviyesinde çağdaş dünyanın gereklerini yerine getirmek zorundayız.

Ortaöğretimde bunun koşulunun kesintisiz zorunlu eğitimin hemen 12 yıla çıkarılması olduğunu söylemeliyiz. Bu süre Amerika'da ve Avrupa ülkelerinde 9-11 yıldır. Ülkemizde kesintisiz zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması, ilköğretimde % 89.9 olan okullaşma oranını % 97.6'ya çıkarmış, ortaöğretimdeki okullaşma oranını ise % 55'ten % 59.4 seviyesine taşımıştır.

Elde edilen bu kazanımlar, zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması ile artacak, insan haklarına ve demokrasiye saygılı, cumhuriyetin temel ilkelerine bağlı, kendini sürekli yenileyen ve geliştiren, olaylara çok yönlü bakabilen, uzlaşmacı kişilerin yetiştirilmesi yönünde önemli bir adım atılacaktır. Bu bağlamda, Meslek Liselerinin konumunun değiştirilmesine yönelik girişimlere de yer olmadığının altını çizmeliyiz.

Üniversite seviyesinde ise, çağdaş eğitimin birinci koşulunun üniversitelerin özerk olması ve siyasi etkiden bütünüyle uzak tutulması olduğu tüm dünya pratiği ile kanıtlanmış durumdadır. Oysa hükümetin getirdiği yasa tasarısı, siyaseti üniversitenin bağrına sokma, başka vesilelerle de eleştirdiğimiz kadrolaşma çabasını, ülkenin geleceği pahasına üniversitelere yayma izlenimini vermektedir.

Rektörlük müessesesi, üniversitelerin kendi ihtiyaçları doğrultusunda öğretim üyelerini seçebilmeleri üniversite özerkliğinin ayrılmaz parçalarıdır. Merkezden tayin edilen kadrolarla özerk üniversiteler yaratmak mümkün değildir ve bu anlayış üniversiteleri siyasetin etkisine açık bir hale getirecektir. Eğer gençlerimizin torna tezgahından çıkmış gibi tek tip insanlar halinde yetişmesini istemiyorsak, üniversitelerin de merkezden biçimlendirilen tek tip yapılara dönüştürülmesine izin vermemeliyiz.

Bugünkü YÖK düzeninin sorunsuz olduğunu düşünenlerden değiliz. Üniversitelerin tek sorununun finansman olduğu görüşlerine de katılmıyoruz. Çağdaş akademik yapılardaki gelişme ve çeşitlilik, 21 yıldır her gün biraz daha daralan mevcut ceketin elden geçirilmesini zorunlu kılmaktadır. Ancak, bugünkü yapıyı geliştirme düşüncesiyle yola çıkıp onun gerisine düşme tehlikesi bizi ciddi biçimde endişelendiriyor. Bu yüzden, çeşitli üniversitelerin rektörlerinin, konuyla ilgili uzman akademisyenlerin ve Milli Eğitim Bakanlığı temsilcilerinin katıldığı bir çalıştay düzenleyerek, somut öneriler geliştirmeye çalıştık. Bu önerilerimizi kısa süre içinde hükümete sunacağız.

Üniversitelerimizin hayatiyetini kaybetmesine yol açacak girişimlerle, bugüne kadar oluşturduğumuz akademik birikimi bir kalemde silip atamayız. Bu, geleceğimizi silip atmakla eşdeğer bir tutum olur.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyor, hepinizi bir kez daha saygıyla selamlıyorum.